GMINA UJSOŁY – OBEC NOVOT

Mapa pogranicza polsko-słowackiego

Mapa poľsko-slovenského pohraničia

UJSOŁY

Ujsoły to gmina położona w Beskidzie Żywieckim, w województwie śląskim, od strony południowej graniczy ze Słowacją. Obszar gminy wynosi prawie 11 tysięcy ha, przy czym znaczną część powierzchni zajmują lasy. Gmina Ujsoły składa się z 4 sołectw: Glinka, Soblówka, Ujsoły i Złatna zamieszkiwanych przez prawie 5 tysięcy osób.

Na obszarze gminy znajduje się 21 szczytów górskich o wysokości ponad 1000 m n.p.m z których najwyższy – to góra Lipowska – 1324 m n.p.m. Łatwo dostępne góry, malownicze krajobrazy, liczne górskie potoki, bogactwo przyrody sprawiają, że Ujsoły to miejsce atrakcyjne dla turystów.

Szlaki piesze – 80 km znakowanych tras pieszych przebiegających po najbardziej malowniczych szczytach górskich.

Szlaki rowerowe – długość szlaków rowerowych na terenie Gminy Ujsoły wynosi 68 km.

Szlaki Nordic Walking – długość tych szlaków to 40 km.

Szklany Szlak – długość 8 km.

Pasterski szlak – długość 12 km.

Ujsoły sú gmina, ktorá leží v Żiwieckých Beskydách, v Sliezskom vojvodstve, z južnej strany hraničí so Slovenskom. Rozloha gminy predstavuje skoro 11 tisíc hektárov, pričom väčšinu plochy tvoria lesy. Gmina Ujsoły sa skladá zo 4 richtárstiev: Glinka, Soblówka, Ujsoły a Zlatna s takmer 5 tisíc obyvateľmi.

Na území gminy sa nachádza 21 horských vrchov s nadmorskou výškou viac ako 1000 m n.m., z ktorých najvyšší je Lipowska hora – 1324 m n.m. Ľahko prístupné hory, malebná scenéria, početné horské potoky, prírodné bohatstvo robia Ujsoły atraktívnym miestom pre turistov.

Pešie trasy – 80 km značených peších trás prebiehajúcich po najmalebnejších horských štítoch.

Cyklistické trasy – dĺžka cyklotrás v oblasti obce Ujsoły je 68 km.

Trasy Nordic Walking – dĺžka týchto tratí je 40 km.

Sklenená cesta – 8 km.

Pastierska chodník – 12 km.

Ujsoly is a commune located in the Zywiec Beskid region in the Silesian Province. It borders on Slovakia from the south. It has an area of almost 11,000 ha, most of which is covered by forests. The Ujsoly commune comprises 4 village councils: Glinka, Soblowka, Ujsoly, and Zlatna. Their total population is almost 5,000.

The commune boasts 21 mountains exceeding 1,000 m above sea level. The highest one is the Lipowska mountain – 1,324 m above sea level. Easily accessible mountains, picturesque landscapes, numerous mountain streams and rich natural resources make Ujsoly an attraction for tourists.

Walking trails – 80 km of marked walking routes on the most picturesque mountains.

Bike trails – the length of bike trails at the territory of Gmina Ujsoły equals to 68 km.

Nordic Walking trails – the length of these trails is 40 km.

Glass route – 8 km.

Pastoral route – 12 km.

Historia / História / History

Początki osadnictwa sięgają XV wieku. Pierwszymi osadnikami byli pasterze napływający z terenu Karpat Wschodnich, którzy wykorzystywali dobre warunki do wypasu bydła. Z biegiem lat wolności górali ograniczano, wobec czego swój sprzeciw wyrażali w zbójnictwie. Do dziś w świadomości mieszkańców przetrwały legendy o zbójnikach i ukrytych przez nich skarbach w jaskiniach znajdujących się na górze Muńcuł. Na początku XIX wieku powstały tu pierwsze zakłady przemysłowe: tartak napędzany energią wodną oraz huta szkła, której pozostałości można zobaczyć dziś w Złatnej. Przez tereny obecnej gminy przechodził historyczny szlak handlowy prowadzący na słowacką Orawę i dalej do Wiednia.

Przodkowie pozostawili po sobie bogate dziedzictwo kulturowe: zwyczaje, stroje, gwarę starannie pielęgnowane dziś przez współczesnych mieszkańców. Dla zachowania w pamięci ich pracowitości oraz trudu, utworzono w Glince Izbę regionalną „Gronicek", w której zgromadzono i udostępniono do zwiedzania używane dawniej sprzęty gospodarstwa domowego, narzędzia rolnicze oraz rękodzieło ludowe.

Počiatky osídlenia siahajú až do pätnásteho storočia. Prví osadníci boli pastieri, ktorí prúdili z oblasti Východných Karpát a využívali dobré podmienky na pasenie dobytka. V priebehu rokov bola sloboda horalov obmedzovaná, preto vyjadrovali svoj nesúhlas zbojníctvom. Do dnešného dňa v mysliach obyvateľov pretrvali legendy o zbojníkoch a pokladoch, ktoré ukryli v jaskyniach nachádzajúcich sa na hore Muńcuł. Na začiatku devätnásteho storočia tu vznikli prvé priemyselné podniky: píla poháňaná vodnou energiou a skláreň, ktorej zvyšky možno vidieť dnes v Zlatnej. Cez oblasti súčasnej obce prechádzala historická obchodná cesta vedúca na slovenskú Oravu a ďalej do Viedne.

Predkovia zanechali po sebe bohaté kultúrne dedičstvo: zvyky, stroje, nárečie - dnes starostlivo zachovávané dnešnými obyvateľmi. Kvôli zachovaniu ich pracovitosti a námahy v pamäti bolo v Glinke zriadené regionálne múzeum „Gronicek", v ktorom bolo zhromaždené a sprístupnené pôvodné zariadenie hospodárstva, roľnícke náradie a ľudové umenie.

The beginning of colonization reaches over XV century. First settlers were shepherd came from the east Carpathian region, who exploits good qualities to pasture the cattle. During many years the freedom of highlanders had been restrict. They had been fighting for their freedom as the highland robbers. Until this day, we can hear many legends about the highlander robbers and their hidden treasures in the cave in Muńcuł. At the beginning of XIX century first industrial factors like lumber-mill powered by water and glass foundry in Złatna. Through the terrain of this region leaded the historical trade track to Slovakian's Orava and than to Vienna. The ancestors left a rich cultural legacy: customs, dresses, and local dialect, which are carefully cultivated by contemporary inhabitants. To preserve their diligence and hardship in memory, the "Gronicek" regional chamber was established in Glinka, where a collection of old household tools, agricultural tools and folk handicraft was assembled and made available to visitors

Warto zobaczyć / Stojí za videnie / Worth seeing

- **Kościół parafialny w Ujsołach** wybudowany w roku 1925.
- **„Organistówka"** w Ujsołach pochodząca z końca XIX wieku, dawniej dom mieszkalny organisty i wikarego, dziś odrestaurowany pełni funkcje publiczne.
- **Izba regionalna „Gronicek" w Glince** – zgromadzono w niej eksponaty sztuki ludowej, sprzęty gospodarstwa domowego oraz stare narzędzia rolnicze.
- **Wodospad w Złatnej Hucie** oraz kaskady na potoku Bystra.
- **Bacówka w Soblówce-Królowej**, gdzie, można zobaczyć wypas owiec oraz wyrób serów owczych.
- **Cmentarz w Ujsołach** poświęcony w roku 1913.
- **Krzyż przy hucie szkła w Złatnej** – pochodzący z 1833 roku.
- **Kapliczka „u Koconiów" w Ujsołach** wybudowana w 1833 roku.

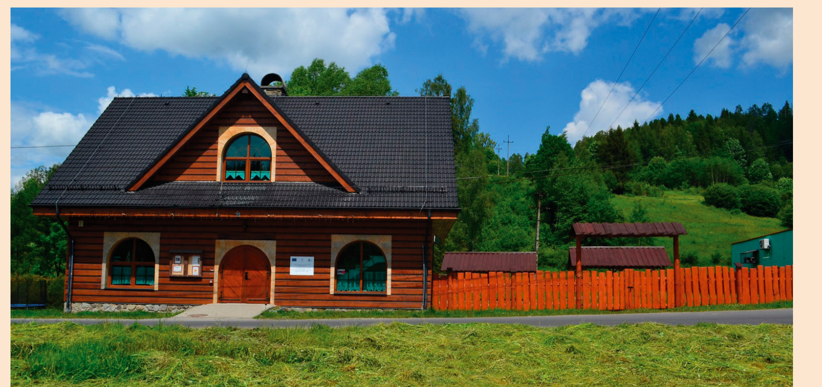

- **The Parish Church in Ujsoły** built in 1925.
- **"Organistówka"** (an Organist's House) in Ujsoły, dating from the end of the 19th century, a former dwelling house of the organist and the vicar, today it is restored and is open for the public.
- **A regional room "Gronicek" ("a Crag") in Glinka** – folk art exhibits, household appliances and old agricultural devices have been collected there.
- **A waterfall in Złatna Huta** and **cascades on the Bystra stream.**
- **A shepherd's hut in Soblówka-Królowa**, where You can watch a sheep pasturage and the process of production of sheep's milk cheese.
- **Cemetery in Ujsoly**, consecrated in 1913.
- **Cross near the glassworks in Zlatna**, dating back to 1833.
- **"U Koconiow" chapel in Ujsoly**, built in 1866.

- **Farský kostol v Ujsolach** bol postavený v roku 1925.
- **„Organistówka"** v Ujsolach pochádzajúca z konca devätnásteho storočia, pôvodne obytný dom organistu a vikára, dnes je už obnovený a plní verejné funkcie.
- **Regionálna izba „Gronicek" v Glinke** – sú v nej zhromaždené exponáty ľudového umenia, vybavenie domáceho hospodárstva ako aj staré roľnícke náradie.
- **Vodopád v Zlatnej Hute** a **kaskády na potoku Bystra.**
- **Bacówka v Soblovke-Królovej**, kde môžete vidieť pasenie oviec ako aj výrobu ovčích syrov.
- **Cintorín v Ujsolách** vysvätený v roku 1913.
- **Kríž pri sklárskej hute v Zlatnej** – pochádzajúci z roku 1833.
- **Kaplnka „U Koconiów" v Ujsolách** vybudovaná v roku 1866.

Szklany Szlak / Sklenená cesta / Glass route

„Szklany szlak" obejmuje materialne pozostałości dawnego majątku Wielopolskich i Habsburgów zlokalizowane na terenie gminy Ujsoły i nawiązuje do działającej na terenie Złatnej leśnej huty szkła.

1. **Leśniczówka** zwana Starym Dworem lub zarządówką. Powstała według projektu Karola Pietchki z roku 1853. Ten modrzewiowy budynek zbudowany jest wg wzorców szwajcarskich. Architektura charakteryzuje się bogatym zdobnictwem drewnianym. Budynek zbudowany jest z bali drewnianych o konstrukcji wieńcowej ułożonej na wysokiej podmurówce z kamienia. Służył jako mieszkanie zarządcom majątku Habsburgów. Zespół 200-letnich lip obok Starego Dworu w Złatnej-pomnik przyrody.
2. **Gajówka** położona na przeciw Leśniczówki, wybudowana około roku 1890, służyła jako mieszkanie i pomieszczenie służbowe gajowych pracujących w habsburskich lasach. Obok gajówki znajduje się krzyż powstały prawdopodobnie bezpośrednio po budowie budynku.
3. **Kaplica w Złatnej** – zaprojektowana przez Włodzimierza Chwiruta zarządcę lasów Habsburgów. Budowę rozpoczęto w roku 1930, kaplica zbudowana jest w stylu góralskim, z drewna świerkowego pozyskanego z miejscowych lasów.
4. **Źródełko Matki Boskiej.** Źródełko siarkowe położone jest w dolinie tzw. Śmierdzącego Potoku. Jest to źródło uskokowe w warstwach pstrych łupków. Warstwą wodonośną są gruboławicowe piaskowce i łupki warstw magurskich. Woda ze źródła jest bezbarwna z zapachem siarkowodoru. Najstarsze informacje o istnieniu na tym terenie źródeł siarkowych pochodzą z roku 1891.
5. **Huta szkła.** Pozostałości po działającej w latach 1815-1875 leśnej hucie szkła. W hucie produkowano szkło okienne, naczynia szklane kolorowe, a także różnej wielkości flaszki, karafki, kielichy, kieliszki, różnego rodzaju i kształtu wisiorki i paciorki. W manufakturze powstawały też grube tafle szklane, figurki, świeczniki – lichtarze i świeczniki – pająki. Do dziś zachowały się pozostałości pieca hutniczego, zarys fundamentów zabudowań huty oraz krzyż/ Świątek.
6. **Świątek, Krzyż Boża Męka** z roku 1833.

1. **Leśniczówka** – Lesnícka chata – nazýva sa aj Starým Dvorom. Bol postavený v roku 1853 z dreva červeného smreka. Autorom projektu bol Karol Pietchki, ktorý sa inšpiroval švajčiarskou architektúrou, prevládala bohatá drevená výzdoba s vysokým kamenným základom. Chata slúžila ako príbytok pre správcov majetku Habsburgovcov. Skupina dvestoročných líp vedľa Starého Dvoru v Zlatnej – prírodná pamiatka.
2. **Gajówka – Hájenka** – bola postavená v roku 1890 a nachádza sa oproti Lesnicowke. Slúžila ako služobný byt pre lesníkov, ktorí pracovali v habsburských lesoch. Vedľa hájenky je kríž, ktorý bol pravdepodobne postavený krátko po jej výstavbe.
3. **Kaplnka v Zlatnej** – projektantom bol Vladimír Chwiruta lesný hospodár Habsburgovcov. Kaplnka bola postavená v roku 1930 v goralskom štýle zo smrekového dreva vyťaženého v miestnych lesoch.
4. **Prameň Matky Božej** – Sírny prameň (vajcovka) sa nachádza v údolí tzv. Smrdiaceho potoka. Prameň vyviera cez pieskovec a magurskú bridlicu. Voda z prameňa je bezfarebná, ale s charakteristickým sírovodíkovým zápachom. Najstaršie známe informácie o existencií sírnych prameňov v tejto oblasti pochádzajú z roku 1891.
5. **Sklárne** – lesné sklárne prevádzkovali svoju činnosť v rokoch 1815–1875. V sklárňach sa vyrábali okenné sklá, farebné sklenené nádoby, banky rôznych veľkostí, karafy, poháre, poháriky sklenené perly a perličky rôzneho tvaru a veľkostí. Sklárne produkovali aj hrubé sklenené tabule, figúrky, svietniky a tiež viacramenné sklenené svietniky. Do dnešného dňa sa zachovali len pozostatky taviacej pece, základy sklárskej budovy a kríž.
6. **Kríž Božieho** umučenia bol postavený v roku 1833.

1. **Forester's** lodge was built in 1876 designed by Karol Pietschka. The house was bulit in swiss style. It was a flat for Habsburg´s manors administrators .
2. **In the opposite** side there is the next forester's lodge which was built in 1891. It was a flat for forest workers. Close to this building there is an old crucyfix. Currently, a forester's lodge is located there. A complex of 200-year-old limes next to the building – a natural monument.
3. **Chapel in Złatna.** Chapel was designed by Włodzimierz Chwirut. The wooden chapel was built in 1930, in highlander,s style.
4. **Our Lady Spring** – is located in the Śmierdzący Potok valley. The oldest information about sulphur spring located on this region come from 1891. Water in spring is crystal clear and smells of sulphur.
5. **Glasswork.** Remains of the glass factory functioned between 1815 and 1875, what was preserved until now are fragments of the furnace. Glaswork offerred different products: glass window, cups, candlesticks, chandeliers. These products were sold on the markets in whole Galicia. The plant has been founded by the count Adam Wielkopolski.
6. **The crucyfix** from 1833.

ŚWIĄTEK

Krzyż „Boża Męka" z 1833 roku posadowiony jest za mostkiem przy drodze na Lipowską. Na kamiennej podmurówce znajduje się stopień, na nim czworościenny kamienny postument z cokołem i gzymsem, na którym stoi betonowy krzyż z żeliwnym odlewem Ukrzyżowanego Chrystusa, nakryty blaszanym daszkiem. Na frontowej ścianie postumentu – płaskorzeźba MB Bolesnej Poniżej napis w języku niemieckim: ANDENKEN/VON/JOSEPH GOTTLICHER/GEORG FRENZEL/FELIKS GOTTLICHER/ANNA 1833

W tłumaczeniu na język polski: **Pamiątka od Józefa Gottlichera, Jerzego Frenzela, Feliksa Gottlichera w roku 1833.**

Z prawej strony na krzyżu wytłoczono w wylewce cementowej zniszczoną inskrypcję po polsku: Kaczmarczyk Rajcza fondator 1881. O podmurówkę i postument wsparty jest pierwotny kamienny krucyfiks z widocznymi ubytkami – ubite nogi Chrystusa. Obiekt został postawiony w roku 1833 przez pracowników huty szkła: Jerzego Frenzela oraz Feliksa i Józefa Gottlicherów, uszkodzony podczas burzy, odnowiony przez Kaczmarczyka z Rajczy w roku 1881. Jerzy Frenzel był mistrzem szklarskim, z którym około roku 1812–1815 ówczesny właściciel Złatnej hr Adam Wielopolski zawarł umowę o budowę huty szkła.

Opis Bożej Męki wg stanu na 1969 rok podaje Stanisław Dobosz

„Do zabudowań huty należy też Świątek. Ongiś znajdował się on w centrum huty. Na obiekt ten składa się: cokół, bryła kamienna o podstawie kwadratu 45 cm. Na jego ścianie frontowej rzeźbiarz wykuł postać Matki Boskiej. W dolnej części wyryto napis ANDENKEN/VON/JOSEPH GOTTLICHER/GEORG FRENZEL/FELIKS GOTTLICHER/ANNO 1833

Prócz powyższego na prawym górnym rogu w wylewce cementowej znajduje się wytłoczona inskrypcja – Kaczmarczyk Rajcza fondator 1881." Według Tomasza Zająca – mieszkańca Złatnej oraz pracowników Gminnej Rady Narodowej, ów krzyż w roku 1881 zastąpił krzyż kamienny obalony przez burzę i wiatr. Kaczmarczyk ustawił w tym miejscu krzyż cementowy z wizerunkiem Ukrzyżowanego. Świadka zaś świetności huty z wyrzeźbionym nań Chrystusem oparto o cokół. Dolna jego część jest uszkodzona. Spadając z cokołu ubite zostały nogi Ukrzyżowanego. Wymiary: belka pionowa 1,20 m, pozioma – 72 cm, podstawa 20 cm. Nad głową znajduje się titulus z napisem IN/RI. Napis z nazwiskami pracowników huty znajduje się z tyłu bryły kamiennej stanowiącej fundament obiektu. Stanisław Dobosz cytuje wypowiedź Wawrzyńca Hubki: „Świątek, który znajduje się na terenie dawnej huty najprawdopodobniej wystawiony był przez jej właścicieli. Przy nim co niedziela księża z Kościoła Parafialnego z Rajczy odprawiali na wolnym powietrzu nabożeństwa, w których uczestniczyli pracownicy huty i ich rodziny. Z nabożeństw tych korzystała również osiadła w pobliżu ludność". W roku 2020 wykonano prace konserwacyjne przy Świątku w celu przywrócenia mu historycznego kształtu.

Kríž „božie muky" z roku 1833 za mostom pri ceste na Lipowskú. Na kamennej podmurovke, stupeň, na ňom štvorhranný kamenný podstavec so sokelom a rímsou, na ktorom betónový kríž s liatinovým odliatkom Ukrižovaného Krista, pokrytý plechovou strieškou. Na čelnej stene piedestálu je reliéf Panny Márie Bolestnej a pod ním nápis v nemčine: ANDENKEN/VON/JOSEPH GOTTLICHER/GEORG FRENZEL/FELIKS GOTTLICHER/ANNA 1833.

Preklad do slovenčiny: **Pamiatka od Jozefa Gottlichera, Juraja Frenzela, Félixa Gottlichera, rok 1833.**

Z pravej strany na kríži je vytlačený v cementovom potere zničený nápis: Kaczmarczyk Rajcza fondator 1881. O podmurovku a podstavec opretý prvotný kamenný krucifix s viditeľnými poškodeniami – odbité nohy Krista. Objekt v roku 1833 postavili pracovníci sklenej huty: Juraj Frenzel, Félix a Jozef Gottlicherovci, poškodený počas búrky, obnovený Kaczmarczykom z Rajči v roku 1881. Juraj Frenzel bol sklárskym majstrom, s ktorým v rokoch 1812–1815 uzatvoril vtedajší majiteľ Zlatnej gróf Adam Wielopolský dohodu o výstavbe sklárskej huty.

Opis božích múk podľa stavu v roku 1969 uvádza Stanislav Dobosz.

Medzi objekty huty patrí aj Figúrka. Dakedy bola umiestnená na námestíčku uprostred huty. Tento objekt tvoria nasledujúce prvky: sokel, kamenná blok so štvorcovým základom 45 cm. Na čelnej strane sochár vytvoril postavu Panny Márie. V dolnej časti je vyrytý nápis: ANDENKEN/VON/JOSEPH GOTTLICHER/GEORG FRENZEL/FELIKS GOTTLICHER/ANNO 1833.

Okrem tohto nápisu je na pravom hornom rohu, v cementovom potere, vytlačená inskripcia – Kaczmarczyk Rajcza fondator 1881. Opísaný prvok predstavuje základ cementového kríža, ktorý bol na ňom postavený, a ku ktorému bol upevnený liatinový odliatok Ukrižovaného Krista. Podľa pamätí 71-ročného Tomáša Zająca – obyvateľa obce Złatna, a podľa zamestnancov GRN tento kríž v roku 1881 nahradil kamenný kríž, ktorý spadol počas búrky. Kaczmarczyk na mieste pôvodného kríža upevnil cementový kríž s obrazom Ukrižovaného. Svedka slávnych dní huty s vytesaným Kristom opreli o sokel. Jeho dolná časť je poškodená. Pri páde zo sokla sa rozbili nohy Ukrižovaného. Rozmery: vodorovné rameno 1,20 m, zvislé – 72 cm, podstavec 20 cm. Nad hlavou je umiestnená tabuľa s nápisom IN/RI. Nápis s priezviskami zamestnancov huty sa nachádza na zadnej strane kamenného bloku, ktorý predstavuje základ objektu. Stanislav Dobosz cituje výpoveď Vavrinca Hubki: „Figúrku, ktorá sa nachádza na teréne dávnej sklárskej huty, najpravdepodobnejšie dali postaviť jej majitelia." Pri figúrke každú nedeľu kňazi z farského kostola v Rajči slúžili pod holým nebom pobožnosti, na ktorých sa zúčastňovali zamestnanci huty a ich rodiny. Tieto pobožnosti navštevovali aj ostatní miestny obyvatelia.

The Cross "Boża Męka" of 1833 behind the bridge by the road to Lipowska. On a stone underpinning there is a step with tetrahedral stone plinth with pedestal and ledge with a concrete cross bearing a cast-iron casting of crucified Christ, canopied with tin. At the frontal wall there is a relief of our Lady of Sorrows. Below, there is an inscription in German: ANDENKEN/VON/JOSEPH GOTTLICHER/GEORG FRENZEL/FELIKS GOTTLICHER/ANNA 1833.

When translated into Polish: **remembrance from Józef Gottlicher, Jerzy Frenzel, Feliks Gottlicher of 1833.**

On the right side of the cross, there is a worn Polish inscription blocked in cement levelling: Kaczmarczyk Rajcza founder 1881. The original stone crucifix with visible defects – chipped legs of Christ. It is propped up against underpinning and plinth. It was built in 1833 by glass factory workers: Jerzy Frenzel, Feliks and Józef Gottlicher, it was damaged during storm and renovated by Kaczmarczyk from Rajcza in 1881. Jerzy Frenzel was a glass master with whom in 1812-1815 the then owner of Złatna – earl Adam Wielkopolski signed a contract for construction of glass factory. The description of Boża Męka cross, as of 1969 told by Stanisław Dobosz.

Świątek belongs to buildings of the glass factory. It used to be placed in the central part of factory. It is composed of: pedestal, stone block with a square base of 45 cm. A sculptor sculpted the image of Mother of God on its front wall. In the lower part, there is a carved inscription: ANDENKEN/VON/JOSEPH GOTTLICHER/GEORG FRENZEL/FELIKS GOTTLICHER/ANNO 1833

Apart from that, in the upper corner of the cement levelling, there is an imprinted inscription – Kaczmarczyk Rajcza founder 1881. The described part constitutes the basis. A cast iron casting of Crucified Christ was screwed to the cement cross. According to 71-year-old Tomasz Zając – resident of Złatna, and GRN workers, in 1881 the cross was replaced by stone cross which was blew over by a storm and wind. Kaczmarczyk placed there a cement cross with image of the crucified. The witness of the glorious days of the glass factory with sculptured Christ was propped up against the pedestal. Its lower part is damaged. The legs of the crucified were chipped when it fell from pedestal. Dimensions: vertical balk: 1.20 m, horizontal – 72 cm, base – 20 cm. Above the head, there is a titulus with inscription IN/RI. The inscription with surnames of glass factory workers is placed at the back of stone block which constitutes the foundation of the object. Stanisław Dobosz quotes statement of Wawrzyniec Hubka: "Świątek, which is located on the premises of former factory was probably built by its owners. Every Sunday, priests from parish church in Rajcza were saying services by it, in which factory workers and their families took part. Also people who lived nearby took part in the services.

Figúrka (pol. świątek).

UPTAiR

Pogranicze polsko-słowackie to doskonałe miejsce do aktywnego wypoczynku dla wszystkich. Dla miłośników sportów drużynowych oraz aktywnego rodzinnego wypoczynku przygotowano kompleks sportowo-rekreacyjny składający się z boiska piłkarskiego typu orlik o nawierzchni syntetycznej, boiska wielofunkcyjnego pokrytego poliuretanem przeznaczonego do gry w koszykówkę, siatkówkę lub tenisa, boiska do siatkówki plażowej, placu zabaw dla dzieci, siłowni zewnętrznej oraz okalającej cały ten teren 400-metrowej bieżni. Budynek szatniowo-socjalny wyposażony jest m.in. w osobne pomieszczenia szatniowe dla kobiet i mężczyzn wraz z osobnymi natryskami (14 sztuk).

Poľsko-slovenské pohraničie je ideálne miesto na aktívne trávenie voľného času pre všetky vekové kategórie. Milovníci skupinových športov a aktívneho rodinného odpočinku majú k dispozícii moderný športovo-rekreačný komplex, v ktorom sa nachádzajú: futbalové ihrisko typu Orlik so syntetickým povrchom, multifunkčné ihriskos polyuretánovým povrchom vhodné pre basketbal, volejbal alebo tenis, plážové ihrisko napríklad na plážový volejbal, detské ihrisko, posilňovňa v exteriéri, ako aj 400 metrová bežecká dráha obkolesujúca celý športový areál. V šatňovo-sociálnej budove sa medzi inými nachádzajú osobitné šatne pre ženy a pre mužov vrátane osobitných spŕch (spolu 14 kusov).

Polish-Slovak borderland is a perfect place for active leisure for everybody.The sport and recreational complex was prepared for fans of team sports and active family leisure. It consists of a football pitch of orlik type with a synthetic surface, a multifunctional pitch covered with polyurethane that is dedicated to playing basketball, volleyball or tennis, a beach volleyball court, a playground for children, an external body building gymas well as a running track of 400 meters that encircles the whole sport area. The social and dressing-room building is equipped with, among others, separate dressing-rooms for women and men with separate showers (14 pieces).

GEO-PARK GLINKA

Wielbicieli ekstremalnych doznań, ale również familijnego wypoczynku skierowanego i do małych i do dużych zaprasza Geopark w dawnym Kamieniołomie w Glince. Jedną z największych atrakcji jest tu zjazd liną tzw. „tyrolką" rozpiętą na długości 220 metrów nad 30-metrową przepaścią. Ale to nie wszystko. Dla odwiedzających dostępne są kolejne atrakcje: dwie duże ściany wspinaczkowe, parki linowe: jeden dla dorosłych drugi dla dzieci, plac zabaw, boisko do gry w boules, ponad 100-metrowy basen dla dorosłych oraz mniejszy dla dzieci, obok nich plaże: trawiasta i kamienista. Ponadto wiaty piknikowe z urządzeniami do grillowania, ścieżki zdrowia wraz z przyrządami do ćwiczeń oraz punkt dydaktyczny dający możliwość zapoznania się z budową geologiczną terenu. W budynku obok będzie można m.in. wypożyczyć sprzęt do rekreacji oraz skorzystać z sali wyposażonej w sprzęt multimedialny.

Pre tých, ktorý hľadajú viac adrenalínové aktivity, ale aj pre tých, ktorý chcú stráviť voľný čas v kruhu svojej rodiny, pre tých malých aj veľkých, pozývame do Geoparku v bývalom kameňolome v Glinke. Medzi najväčšie atrakcie parku patrí zjazd po lane, tzv. „tyrolka" s rozpätím 220 m nad 30 m hlbokou priepasťou. Sú k dispozícii pre návštevníkov nových atrakcií: dve veľké lezecké steny, lanové parky: jeden pre dospelých a druhý pre deti, detské ihrisko, ihrisko pre hru boules, viac ako 100 metrový bazén pre dospelých a menší bazén pre deti, a vedľa nich pláže: trávnatá a kamenná. Okrem toho piknikové prístrešky s vybavením na grilovanie, chodníčky zdravia so zariadeniami na cvičenie, ako aj náučné miesto na poznávanie geologickej skladby terénu. V blízkej budove bude možné medzi inými vypožičaťsi rekreačné zariadenia, ako aj využiť multimediálnu miestnosť.

Fans of extreme sensations as well as family leisure dedicated for the young and adults are invited by the Geopark in the former quarry in Glinka. One of the biggest attractions is riding the rope so called "zip-line" over the precipice of almost 220 m long and 30m deep. But these are not all attractions. Additional attractions are available to visitors: two big climbing walls, high line parks: one for adults and the second one for children, a playground, a pitch for playing boules, as well as a 100-metres swimming-pool for adults and a smaller one for children with beaches located next to them: grassy and stony. Moreover, picnic shelters with devices for grilling, fitness trails together with devices to exercise and the educational point that enables to get acquainted with the geological structure of the area.

It will be possible to rent, among others, recreational devices and use the room equipped with multi-media devices.

Punkt Informacji Turystycznej
Tourist information / Turistické informácie

- **Informacja turystyczna** – Ujsoły, ul. Bystra 1, tel. +48 33 8647 036 cksirujsoly@gmail.com

Ważne adresy i telefony
Important Office and institutions / Dôležitých úradov a inštitúcií

- **Urząd Gminy Ujsoły**, ul. Gminna 1, +48 33 8647 350 www.ujsoly.com.pl, e-mail: ugujsoly@ujsoly.com.pl
- **Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji w Ujsołach**, ul. Bystra 1, tel. +48 33 8647 036, e-mail: cksirujsoly@gmail.com
- **Zakład Usług Komunalnych w Ujsołach**, ul. Ks. Pr. J. Piotrowskiego 2 tel. +48 33 8647 077
- **Nadleśnictwo Ujsoły**, ul. Św. Huberta 2, tel. +48 33 8647 352, +48 33 8647 344

Post Office and Banks / Pôšt a Bánk

- **Urząd Pocztowy w Ujsołach**, ul. Gminna 1, tel. +48 33 8647 029
- **Bank Spółdzielczy w Rajczy Oddział Ujsoły**, ul. Gminna 1, tel. +48 33 8647 015

Przychodnie i apteki
Medical Centres and Pharmacies / Zdravotné stredisko a Lekárňach

- **Przychodnia Lekarska Ujsoły**, ul. Bystra 4, tel. +48 33 8674 700
- **Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy**, ul. Złatna 251A, tel. +48 33 8647 006
- **Apteka Ujsoły**, ul. Bystra 8/3, tel.+48 33 8647 271

Kościoły / Churches / Kostol

- **Kościół pod wezwaniem Św. Józefa Robotnika w Ujsołach** ul. Ks. Prałata Józefa Piotrowskiego 332, tel. +48 33 8647 022
- **Kościół pod wezwaniem Niepokalanego Serca NMP w Soblówce** tel. +48 33 8647 218
- **Kaplica pod wezwaniem Św. Brata Alberta Chmielowskiego w Glince** tel. +48 33 8647 022
- **Kaplica pod wezwaniem N.M.P w Złatnej**, tel. +48 33 8647 022

NOVOT

Gmina leży w Słowackich Beskidach w dolinie potoków Novoťanky i Tisanovky; rozproszone gospodarstwa znajdują się także na przyległych zboczach i szerokich grzbietach Chudovho vrchu, Modlovho vrchu i inne. Wysokość środka gminy wynosi 752 m n.p.m. a w obrębie gminy od 715 do 1 100 m n.p.m. Gmina należy do najwyżej położonych miejscowości Orawy (ponad 850 m). Powierzchnia obszaru w obrębie gminy ma charakter wierzchowiny, która przechodzi w Słowackich Beskidach w pogórze. Zalesiona jest szczególnie w zachodniej części.

Obec leží v Slovenských Beskydách v doline potoka Novoťanky a Tisanovky; roztratené sídla sú aj na priľahlých stráňach a širokých chrbtoch Chudovho vrchu, Modlovho vrchu a iné. Nadmorská výška v strede obce je 752 m n. m. a v chotári 715–1100 m n. m. Patrí medzi najvyššie položené sídla Oravy (nad 850 m). Povrch chotára má v oblasti obce ráz vrchoviny, ktorý prechádza v Slovenských Beskydách do hornatiny. Zalesnený je najmä v západnej časti.

The commune is located in the Slovak Beskids in the valley of the streams Novoťanky and Tisanovky; scattered households are also located on the neighbouring hillsides and wide ridges of Chudovy Vrch, Modlovy Vrch etc. The height of the centre of the commune is 752 metres above the sea level and within the commune – from 715 to 1,100 metres above the sea level. The commune is one of those of the highest location in Orava (above 850 m.). The surface of the region within the commune is of the nature of a flat-topped hill which, in Slovak Beskids, turns into foothills. It is forested mostly in its Western part.

Historia / História / History

Gmina Novoť została lokowana w 1691 roku. Wymieniana w 1691 r. jako Gyurkov, w 1696 r. jako Gyurczekova, w 1712 r. jako Novotty, 1786 r. jako Nowotty, w 1920 r. jako Novoť; po węgiersku Novoty. Należała do Państwa Orawskiego, władali nią dziedziczni sołtysowie Jurczakowie. Pod kątem populacji gwałtownie rosła, w 1715 r. liczyła 250 mieszkańców, w 1778 r. liczyła 667 mieszkańców, 1828 r. liczyła 186 domów i 1180 mieszkańców. W osadzie Novotský Dúľov było 13 domów i 74 mieszkańców. Mieszkańcy uprawiali len, produkowali gonty i oprócz tego zajmowali się także wyrębem drzewa, spławianiem oraz produkcją drewnianych naczyń.

Obec Novoť bola založená v roku 1691. Doložená je v roku 1691 ako Gyurkov, v roku 1696 ako Gyurczekova, v roku 1712 ako Novotty, v roku 1786 ako Nowotty, v roku 1920 ako Novoť; maďarskyNovoty. Patrila Oravskému panstvu, spravovali ju dediční richtári Jurčákovci. Populačne prudko rástla, v roku 1715 mala 250 obyvateľov, v roku 1778 mala 667 obyvateľov, v roku 1828 mala 186 domov a 1180 obyvateľov, v osade Novotský Dúľov bolo 13 domov a 74 obyvateľov. Pestovali ľan a vyrábali šindle a okrem toho sa zaoberali aj drevorubačstvom, pltníctvom a výrobou dreveného riadu.

The commune Novoť was founded in 1691. It was mentioned in 1691 as Gyurkov, in 1696 as Gyurczekova, in 1712 as Novotty, in 1786 as Nowotty, in 1920 as Novoť; in Hungarian: Novoty. It was a part of the State of Orava, ruled by hereditary soltyses whose last name was Jurczak. As far as the population is concerned, it was rising rapidly, in 1715 there were 250 inhabitants, in 1778 – 667 inhabitants, in 1828 – 186 houses and 1180 inhabitants. In the settlement Novotský Dúľov there were 13 houses and 74 inhabitants. The people living there were growing flax, producing shingle and also felling trees, floating them and producing wooden dishes.

Warto zobaczyć / Stoji za videnie / Worth seeing

W gminie zachowało się kilka charakterystycznych drewnianych obejść góralskiej podbeskidzkiej ludowej architektury. Katolicki kościół, zbudowany na miejscu starego kościoła drewnianego z lat 1942–1948 według projektu architekta M. M. Harminca. Z dawniejszego starego kościoła pochodzi obraz Narodzenia Marii Panny, posąg św. Wendelina, drewniane rzeźby ludowe z XIX wieku, słupy kamienne: Trójcy Świętej z 1806 r., św. Jana Nepomucena, Chrystusa Męczennika z 1825 roku z posągiem Piety z 1800 r.

V obci sa zachovalo niekoľko typických drevených usadlostí goralskej podbeskydskej ľudovej architektúry. Kostol: katolícky, postavený na mieste starého dreveného kostola z roku 1942–48 podľa projektu architekta M. M. Harminca. Z pôvodného starého kostola je obraz narodenia Panny Márie, socha svätého Vendelína, ľudové drevorezby z 19. storočia kamenné stĺpy: svätej Trojice z roku 1806, svätého Jána Nepomuckého, Krista Trpiteľa z 1825, so sochou Piety z roku 1800.

Several characteristic wooden farmyards of the highland-style folk architecture of the region of the Beskids are preserved in the commune. The Catholic Church, built in the place of the old wooden church dated from 1942–1948, designed by the architect M. M. Harminc. What comes from the former old church are: the picture of the Birth of the Virgin Mary, the statue of the Saint Wendelin, wooden folk sculptures dated from 19th century, stone columns: of the Holy Trinity from 1806, of the Saint John of Nepomuk, of Christ the Martyr from 1825 with the statue of Pieta from 1800.

Wieża widokowa w Novot

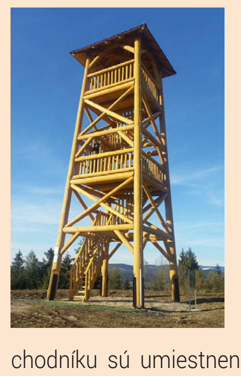

Wieża widokowa w Novot położona jest na Moldovym Wierchu. Obok wieży znajduje się oaza wypoczynku składająca się z wiaty turystycznej oraz ścieżki historycznej opisującej historię, zwyczaje, obrzędy oraz życie górali.

Vyhliadková veža s odpočívadlom je situovaná na Modlovom vrchu v obci Novoť. Veža je vybudovaná pri existujúcej cezhraničnej turistickej trase. Drevená vyhliadková veža má tri podlažia, na ktoré je možný prístup rebríkovými schodmi.

Vedle vezy je altánok a náučný chodník. Popri náučnom chodníku sú umiestnené informačné tabule, na ktorých si môžu turisti prečítať dôležité informácie o počiatkoch založenia obce, goraloch, ľudovej architektúre a zvykoch v obci.

The observation tower in Novot is located on top of Moldovy Wierch. Next to the tower there is a leisure oasis consisting of a tourist shed and a historical path describing the history, customs, rituals and life of highlanders.

Doprava / Travel / Dojazd

Cestovný poriadok autobusovej dopravy je zverejnený na internetovej stránke: **www.cp.sk**

Dôležitých úradov a inštitúcií
Important Office and institutions / Ważniejsze urzędy i instytucje

- **Obecný úrad Novoť** Novoť 285, č.t. 043/55 90 215 e-mail: obec@novot.sk, ounovot@mail.t-com.sk

Pôšt a Bánk / Post Office and Banks / Urzędy pocztowe i banki

- **Slovenská pošta** Novoť 285, č.t. 043/55 90 210

Zdravotné stredlisko / Medical Centres / Placówki medyczne

Zdravotné stredisko Novoť 300:

- **Detský lekár**, č.t. 043/55 90 227
- **Zubný lekár**, č.t. 043/55 90 229
- **Lekáreň**, č.t. 043/55 90 125
- **Obvodný lekár pre dospelých**, č.t. 043/55 90 187
- **Ženský lekár**, č.t. 043/55 90 500

Kostol / Churches / Kościół

- **Kostol Narodenia Panny Márie**, farský úrad č.t. 043/55 90 230
- **Zariadenie pre seniorov a domov sociálnych služieb Novoť** Novoť 976, č.t. 043/55 90 197, e-mail: ddnovot@vuczilina.sk

Egzemplarz bezpłatny

„Wyłączną odpowiedzialność za zawartość niniejszej publikacji ponoszą jej autorzy i nie może być ona utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Unii Europejskiej".

Mapa jest wykonana w ramach mikroprojektu pn. „Jestem z pogranicza",
który jest współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu
Rozwoju Regionalnego z Programu Współpracy Transgranicznej
Interreg V-A Polska – Słowacja 2014–2020 oraz z budżetu państwa.

ISBN: 978-83-60823-98-9